18.3.2024

Kirjallinen asiantuntijalausunto
TaV

Asia: HE 7/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Alko kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Alkon taloudellisen tuloksen ja toiminnan näkökulmasta keskeistä on arvioida esityksen vaikutuksia Alkon toimintaympäristöön ja litramyyntiin. Litramyyntikehitystä on arvioitu kolmen skenaarion kautta. Arvioinnin tukena on käytetty vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen vaikutuksia Alkon litramyyntiin sekä julkisuudessa esillä olleita suunnitelmia vapautettavien tuotteiden suuruusluokasta päivittäistavarakaupassa.

Yhteenveto:

- Edellinen alkoholilain uudistus vähensi Alkon litramyyntiä vapautetuissa tuotteissa 4,7 miljoonaa litraa eli 50 % vuonna 2018 vuoteen 2017 verrattuna. Päivittäistavarakaupan markkinaosuus vapautetuissa juomasekoituksissa oli ennen muutosta 0 % ja vuonna 2018 93 %. Samalla vapautettujen tuotteiden litramyynti kuusinkertaistui, vaikka niiden litramyynti Alkossa väheni.
- HE:n vaikutukset Alkon litramyyntiin ovat todennäköisesti suuremmat kuin muutoksen kohteena olevan vapautettavan tuoteryhmän tämänhetkinen myyntivolyymi. Alkoholiprosentin merkittävä nosto tuo uudenlaisten tuotteitta markkinoille, esimerkiksi matala-alkoholiset viinit, minkä seurauksena perinteisten viinien litramyynti Alkon myynnissä todennäköisesti vähenee.
- HE:ssä todetaan, että lakiesityksen seurauksena päivittäistavarakaupan myynti voisi kasvaa korkeintaan hieman yli 50 miljoonalla eurolla. Tämä luku vaikuttaa alimitoitetulta, sillä esimerkiksi Kesko tavoittelee mietojen viinien myynnin lisäämistä 100 miljoonalla eurolla[1].
- Alkon arvoitu litramyynnin lasku lakimuutoksen voimaantultua ensimmäisen 12 kuukauden aikana olisi noin 6–11 %. Tämän perusteella verollisen liikevaihdon menetys olisi vuositasolla 60 miljoonan ja jopa 100 miljoonan euron välillä. Liikevaihdon lasku vaikuttaa heikentävästi Alkon toimintaedellytyksiin, mikä tarkoittanee sopeutuksia liiketoimintaan, vähentää Alkon osingonmaksukykyä sekä vaikeuttaa Alkon edellytyksiä toimia tehokkaana alkoholipoliittisena välineenä.
- Hallitusohjelmassa on todettu, että hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa, mikä kuitenkin esityksen myötä muuttuu.

Vuonna 2018 uuden alkoholilain tultua voimaan Alkon litramyynti vapautettujen tuotteiden osalta väheni 4,7 miljoonaa litraa eli 50 % vuoteen 2017 verrattuna. Yhteensä Alkon litramyynti laski vuonna 2018 noin 7,9 miljoonaa litraa.

Samaan aikaan kuitenkin vapautettujen tuotteiden myynti Suomessa lisääntyi. Päivittäistavarakaupan markkinaosuus vapautetuissa juomasekoituksissa oli vuonna 2017

[1] Kesko tuo pian kauppoihin halpoja 8 prosenttisia viinejä – niistä odotetaan rahasampoa https://www.hs.fi/talous/art-2000010286121.html

nolla prosenttia ja vuonna 2018 93 %. Litramyynti vapautetuissa tuotteissa kasvoi päivittäistavarakaupassa yli 25 miljoonalla litralla, ja siten niiden myynti kuusinkertaistui.

JUOMASEKOITUKSET 4,8-5,5 %, TUHATTA LITRAA				
	vuosi 2017		vuosi 2018	
Alko	4 671	100 %	2 055	7 %
PT	0	0 %	27 872	93 %
Yhteensä	4 671	100 %	29 907	100 %

Kuten lausunnossa TaV:lle totesimme, hallituksen esityksen vaikutukset Alkon litramyyntiin ovat todennäköisesti suuremmat kuin muutoksen kohteena olevan vapautettavan tuoteryhmän tämänhetkinen myyntivolyymi. Alkoholiprosentin vapauttaminen käymisteitse valmistettuihin 8 %:in ei koske vain nyt myynnissä olevia tuotteita, vaan alkoholiprosentin merkittävä nosto tuo uudenlaisia tuotteita markkinoille. Esimerkiksi matala-alkoholisten viinien ja valikoiman laajentamisen 16-kertaa laajempaan vähittäismyyntiverkostoon. Tämä vaikuttanee myös erityisasemassa pysyvien tuotteiden, kuten perinteisten viinien, myyntiin Alkossa. On oletettavaa, että asioinnit ja ostot Alkossa vähenevät ja samalla myyntimäärät vapautettavissa tuotteissa sekä markkinoille tulevissa uusissa tuotteissa päivittäistavarakaupan puolella moninkertaistuvat, kuten edellisessäkin uudistuksessa.

HE:ssä uudistusta on arvioitu maltillisemmin, mikä on Alkon arvion mukaan alakanttiin. HE:ssä todetaan, että lakiesityksen seurauksena päivittäistavarakaupan myynti voisi kasvaa korkeintaan hieman yli 50 miljoonalla eurolla. Pelkästään Kesko tavoittelee mietojen viinien myynnin lisäämistä 100 miljoonalla eurolla[1]. Jos arvioidun 50 miljoonan euron myynnin kasvun jakaa jokaiselle pt-kaupan vähittäismyyntipisteelle (noin 4 400 kpl) jokaiselle päivälle (alkoholin myynti sallittu myös sunnuntaisin), puhutaan 31 euron päivittäisestä lisämyynnistä. Tämä vaikuttaa alimitoitetulta arviolta. PTY:n oman vuosiraportin[2] mukaan alle 100 neliön kauppojen päivittäinen myynti on keskimäärin 2 055 euroa päivässä ja hypermarkettien keskimääräinen myynti noin 110 000 euroa päivässä.

Alkon arvion perusteella neutraalissa skenaariossa Alkon litramyynnin menetys HE 7/2024 toteutuessa olisi arviolta samaa suuruusluokkaa, kuin vuonna 2018 voimaan tullut alkoholilain muutos oli verrattuna vuoden 2017 litramyyntiin. Mikäli vapautuvien tuotteiden myynti nousee edellisen alkoholilainuudistuksen tapaan ja kokonaiskulutus ei kasvaisi, tarkoittaisi se Alkolle jopa yli 10 % litramyynnin menetystä, kuten negatiivisessa skenaariossa on arveltu.

[2] Vuosijulkaisu: Päivittäistavarakauppa ry (2023) https://www.pty.fi/wp-content/uploads/2023/06/Paivittaistavarakauppa-ry-2023.pdf

	Alkon litramyynti 2018 vs. 2017	Alkon litramyynti (milj. litraa) 2023	Alkon litramyynnin kehitysarvio 12 kk lakimuutoksesta	Arvioitu Alkon litramyynti 12kk lakimuutoksesta (milj. litraa)
Optimistinen skenaario	- 8,6 %	76,3	- 6,5 %	71,4
Neutraali skenaario	- 8,6 %	76,3	- 8,2 %	70,0
Negatiivinen skenaario	- 8,6 %	76,3	- 10,8 %	68,1

Alkon arvoitu litramyynnin lasku ensimmäisen 12 kuukauden aikana lakimuutoksen jälkeen olisi arviolta 6–11 %. Tämän perusteella verollisen liikevaihdon menetys olisi vuositasolla 60 miljoonan ja jopa 100 miljoonan euron välillä. Liikevaihdon lasku vaikuttaa heikentävästi Alkon toimintaedellytyksiin ja tarkoittanee sopeutuksia liiketoimintaan. Näin suuri liikevaihdon lasku vähentäisi merkittävästi Alkon osingonmaksukykyä. Alko on maksanut valtiolle osinkoa viimeisen neljän vuoden aikana noin 200 miljoonaa euroa, ja mikäli osingonmaksukykyä heikennetään, on sille löydettävä joko vastaavat säästökohteet tai korvaavat tulot valtion talousarviossa. Toimintaedellytysten heikkeneminen vaikeuttaa myös Alkon toimintaa tehokkaana alkoholipoliittisena välineenä. Hallitusohjelmassa on todettu, että hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa, mikä kuitenkin esityksen myötä tapahtuu.